

541 Olli Thulin

1

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anders Nilsson, Bygget.

Anders Nilsson är född den 14/4 1860 i Andrarum. Nybygget har gått i arv från far till son i 11 generationer. Det är en arrendegård under det stora Kristinehofs godset. I Bygget har allt gammalt sökt bevaras. (allt gammalt). Här tycker man, det är en heder att hålla kvar vid de gamla brukna och de gamla sederna. På andra ställen kastar man bort allt gammalt, men här behåller man allt, som ej nödvändigt måste bort. Anders Nilsson är ej heller litet

(46 sid)

stolt, då han räknas upp namnen på de
elva föräldrarna på gården. Här har man
kvar långbordet och långbänken. Hacket
enris och fin sand på golvet. I en kam-
mar~~are~~ är till och med berggolvet kvar.

2

2

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3

3

Olle Thulin

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hanna Nilsson, Bygget.

Hanna Nilsson är

född den 6/8 1864 i Bygget i Andarum. Hon
är hushållerska åt sin bror Anders, som
brukar fädernegården.

Olle Thulin

14

4

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Per Nilsson, Bygget.

Per Nilsson är född i

Bygget den 14/3 1862. Som pojke var han ej
intresserad av lantbruk utan lärde sig
dell snickare. Han liksom Anders Nilsson
är mycket fäst vid allt gammalt och vill gär-
na berätta.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per Nilsson
Bygget.

Upptecknad av
Olle Thulin
Juni 1928.

5

5

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

En Saga.

Denna saga är avskriven från en Saga.
handskriven visbok tillhörande Anders Nilsson,
Bygget.

I landet bodde en mäktig
stor kung, vilkens like icke var. Han
hade en ung prins, vilken var lejligh och
vacker. Den gamle kungen dog något år
därefter. Det hände sig att prinsen skulle
gå på jakt. När han kom i en stor skog,
fångade han många rovdjur och harar med
vilket han fördrav hela dagen intills det blev
mörkt. Han kunde då ej hitta ifrån skogen

emedan hon då finge både av det bästa brödet
och av det bästa vinet. Nu var det den yngsta
och vackraste igen, och nu frågade han,
vem hon ville hava. Hon svarade med
all kvickhet och dejlighet, att hon ville
helst hava konungen själf, emedan hon då
finge av alla slag, både det ena och andra.
På detta sättet förnöjde konungen sig hela kväl-
len, varefter han tackade för härberget och
tog upp dricks pengar och gav flickorna och
reste hem med sina djur, som han skjutit.

Om en veckas tid kom prinsens
skickade bud till de omtalade flickorna, och
undrade om de alla tre ville komma till ko-
nungaslottet. De blevo förfärade för budet, men
måste likväl gå åstad. När de kommo till
slottet, hälsade vänligt en konungens jungfru
och led dem in till konungens kammare.

Slut slutar sagon i visboken.

6

541

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

men han blev varse en hydda ett stycke ifrån
och gick dit och bankade på. En vacker flicka
kom ut och öppnade dörren. Han frågade om
han ej kunde få bli där över natten. Hon sade,
att han kunde väl få bli där, men de hade
ingen säng som var gässlig till honom.

Men han sade, att han lät sig nöja med hur
det var, — I huset var det tre unga flickor

vilka aldrig haft umgänge med manfolk.

Han gav sig i prat med dessa Flickorna kände
inte honom och visste inte, att det var lan-
dets konung. Han frågade dem, om de inte
skulle gifta sig, eller vem de helst ^{vill} hava.

Den äldsta svarade, att hon gärna ville hava
konungens bagare, emedan hon då kunde få
så mycket utelbröd, som hon ville äta. Han
frågade den andra, vem hon ville hava. Hon
svarade, att hon helst ville ha konungens ? ?

infatt kungens

7

7

541

LUNDS
FOLKMINNESBOK

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per o. Anders Nilsson
Bygget.

UPptecknad av
Olle Thulin
Juni 1928.

8

8

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

MAJVISAN.

Visan är hämtad från en visbok Majvisa.
tillhörande Anders Nilsson, Bygget. Den är ned-
skrivna år 1848.

1. "Ack ljuvlig tid,
när träen på marken bära frukt
all blad och blommor giva lukt,
ack ljuvlig tid —
Vår fåglar i skogen kvittra
var på sitt sätt lovsjunga Gud
och blad och blommor tippa och bergen giva Gud
2. Vår vi vår tid i lundar, ängar, skog och
mark, från en till annan ljuvlig park
i ro och i frid få leva och höra en härlig
klang med klar musik.

De större med de smärre, här faller i ^{stånd} all.

9

9

6. Rikedom och skat och annat som
här glindra må, man icke mera
passar på. Ja, en grannlåt, men
löden gör dem ^{lika} ~~alla~~ genom sina
skarpa skott. Vid fattiga och rika
dem tar han alla bort.

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

7. Jag ej förstår vad härlighet och
fröjd försum, man här i världen
finna kan. Jag ej förstår, men
himlen alena, han evig är och vara skall
Han är ej dem till mrena, ty där finns glädjen ^{all}.
8. Här hörs ej gråt ej sjukdom, ej
pest, ej dyran tid. Ej krig, ej orlig
fåkt och strid, ej klagozgrat.
Men där finns fröjd och gammal
i himlens höjd med engla bon.
Den Gud gör allesammans, som tror
uppå hans son.

för din sons bittert pina skull
Förlåt min synd. Och styrk mig
med din anda, att jag utav denna
jämmerdal får flytta till det landet,
som är din fröjdesal.

10 10

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

9. Åk himlens fröjd, dess grötor
utav gårdar är, grundvalar utav
stenar skär. Åk himlens fröjd.
Nå jag av sorg betungad, så gläds
jag, när jag tänker på vad glädje
fröjd och dugnad, Guds barn de skola få.

10. Ett djävligt stund, som Herrens
här och kempe är, ty sol och måne
lyser där. Ett djävligt stund.

Där livsens vin det klara för Gud
och dammet rinna må, och livsens
träd det rara upprå dess gator stå.

11. Lev alltid så, att du må denna
lust och fröjd en gång få uti himlens höjd.
Lev alltid så. Ej någon ro vi finna
på denna världens usla berg. Vår bästa
lernads himma är idel möda sorg.

12. Tölst min synd, o Store Gud och Fader huld

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den hört av in det öra, det honom vare lik.

3. När abollen bär, och allehanda ^{phärlig} frukt
med djurlyg smok, behaglig lukt
oss visar sig här.

541

När kalla vattnet rinner, så klart
som vore det kristall, och man för
solen finner så skön en djurad.

4. Ack gyllene tid, är det ej
fest att leva här, när man är fri
från allt besvär.

Ack gyllene tid, men ett
bör oss grannt märka att döden
alla gästa skall. Kan det ej
ängslan värka och ända glädjen all.

5. Betänk det väl, hur falsk den lusten
vara må, som kan så snart en ända få
Betänk det väl. I dag är mannen
herre i morgon är han kall i mulle

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per Nilsson
Bygget.

Upptecknad av
Olle Thulin
Juli 1928.

13 13

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

St. Staffan.

Vid tre tiden på morgonen skulle Annandag jul drängar och bond söner upp och ut i ladugården och Staffan och ~~få~~ kreaturen. Då skulle julhalmen tas ut ur stugan, och kräken skulle ha litet av den, resten skulle gömmas. Då skulle man gödsla ut för två dagar. Djuren skulle ha salt ur handen, som skulle slickas in i munnen. Korna två händer och kalvarna och de mindre en, och så skulle de ha av det finaste höet, julhöet. När detta var klart, löstes hästarna, och drängar och prägar red iväg till den översuskomna mötesplatsen. Det var olika varje

4. De två, de voro vita,
de voro varandra lika
i ra, i ra o. s. v.

541

5. Den ene den var apolgrå,
den rider Staffan själv på
i ra, i ra o. s. v.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

6. Det maskar uti farstan,
när gubben han kommer med flaskan
i ra, i ra o. s. v.

7. Gubben heter Nookim,
han bjuder oss alla sitta in
i ra, i ra o. s. v.

8. Gumman heter Nora;
hon ställer mat på bålet.
i ra, i ra o. s. v.

9. Dottern heter Stina,
hon bjöd oss bullar fina
i ra, i ra o. s. v.

10. Bigan heter Anna,
hon skänker oss ur en kanna
i ra, i ra o. s. v.

15 15

541

11. Drängen ligger i bänken,
han väntar uppå skänken
i ra, i ra o. s. v.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Men skulle bonden öppna dörren och säga:
"God morgon, god morgon, var så goda och stigen
in gossar." Var han händelsevis inte uppe och
öppnade nu, började man sjunga skandalver-
sarna.

12. Hur länge ska vi hålla här,
vi fryser om alla våra får
i ra, i ra o. s. v.

13. Hur länge ska vi hålla vid er vägg,
här fryser isar i vårt skägg
i ra, i ra o. s. v.

Då de kommo in, fingo de först en besta.

16 16
LUND UNIVERSITY
FOLKMINNESARKIV
541
Lan blev det fräsk, kött, ost och bröd (seer som fanns på julbordet) och julöl ur trästävän. Den gick runt från man till man, och då den tömts, fyllde pigan, genast på den. Den seer systrar på vart ställe var lagom. På sista stället var ofta någon häst utan ryttare, som kom och gick bak efter. Första gången Per Nilsson var med, var han 12 år. Han skulle vara hel kare och ta många systrar, så hade han ej ridit på en gammal snäll häst, hade han ej kunnat rida hem. Men det blev friskt, så det förlög av mor, då han kom hem.

Bröderna raskade på att komma ut, då staffans riddarna började sjunga, ty de ville ej att skandalversarna skulle sjungas. En bonde hade till och med så bråttom, att han kom ut och bjöd och hade byxorna fram och bak vända.

När man varit inne och fått brakteringen,

sjöng man, innan man red vidare.

17 17

14. Adjö har tack för denna gång,
nu sluta vi vår julasång
i ra, i ra o. s. v.

541

15. Nu rider vi utav er gård,
vi komma igen i dag om ett år
i ra, i ra o. s. v.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

är, så att det blev någorlunda rättvist. Både
Per och Anders Nilsson i Bygget ha varit med
och ridit Klaffan. Däruggre brukade de vara
mellan 12-15 ryttare. De började alltid på
den gård, där de samlades och stämde upp.

1. Snukt Klaffan var en stallerdräng,
han vattnar sina fålar ~~sju~~
i ra, i ra, trallalla lalla
gossar låt oss lustiga vara
en gång jul om året bara
trallalla lalla la.
2. De två de voro röda,
de bjänte för deras föda
i ra, i ra o. s. v.
3. De två de voro svarta,
de voro båd smal och smärta
i ra, i ra o. s. v.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Pär Nilsson
Bygget.

Upptecknad av
Olle Thulin
Juni 1928.

19

19

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Herr Peder.

Denna visan har Per Nilsson, Bygget Herr Peder.
get lärt av sin far, som brukade sjunga den

1. Herr Peder han gångar på kammargolvet in,
han kammar och krusar sitt hår.

Ten gångar han sig in till fostermodern sin
och frågade, vad död han skulle få.

2. Inte ska du dö nygrä soresängen din
och ej heller bliva slagen uti krig.
Men akta dig väl för de böjorna blå,
att de inte förkorta ditt liv.

3. Vi ska bygga ett skepp utav lättaste kork
och masterna av valfiskaben,
och vimplarna de av rödaste guld

Och lotten föll på Peder, den föll för tredje gång,
på vår älskelige konungas son.

20 20

541

9. Efter det är jag, som den största synd har gjort
så bekänner jag mitt brott inför er.

Tre kyrkor har jag rövat, tre kloster har jag bränt.

Tre flickor har jag narrat och iskämt.

10. Om någon utom er skulle komma i land

och min foster^{mor}fader frågar efter mig

sägen ~~henne~~ att jag vistas i främmande land,
och har det båd trevligt och gott

11. Om någon utav er skulle komma i land,

och min fästn^ö hon frågar efter mig

sägen ~~henne~~, att jag vilar uti blåjorna de blå,
sägen ~~henne~~, att gifta sig hon får.

12. Om någon utav er skulle komma i land,

och min fosterfader frågar ^{svävar} efter mig.

Sägen honom, att jag ^{svävar} grinas uti evighetens kval

Sägen honom, att bättra sig han må.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

13. Så togo de herr Peder i hans färgula här
och bärade honom uti sjön.

När Peder böjar sjunka, böjar skeppet påstå
och svaja uppå böjorna de blå.

21 21

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

och vimplarna de likaså.

- 4 När de hade seglat en 11-hundra mil,
så började skeppet på att stå.

Då bad de till sin Gud och sin fari himmelen
om hjälp om de detta kunde få.

5. Kaptenen han var en förståndig man,
han talade förståndiga ord.

Han sade, låt oss kasta en guldvärning om bord
och se, vem den största synd har gjort.

6. Den första guldvärningen uppgå sorgebordet rann
emellan de skeppare män.

Och lotten föll på Peder, den föll för första gång
på vår älskelige konungason.

7. Den andra guldvärningen uppgå sorgebordet rann
emellan de skeppare män.

Och lotten föll på Peder, den föll för andra gång
på vår älskelige konungason.

8. Den tredje guldvärningen uppgå sorgebordet rann
emellan de skeppare män.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per Nilsson
Bygget.

Uppptecknade av
Olle Thulin
Sept. 1928.

23 23

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Grötrim.

Liksom på mycket annat var Per Nilssons far specialist på grötrim, som alltid förekommo om jularna och vid gillena. Per Nilsson kommer blott ihåg några stycken.

1. Ät gröten medan han är het,
och slakta oxen närden är fet.
Drick ölet förrän det domnar,
och klappa mor förrän hon somnar.
Så blir hon både hulder och snäll
och så få vi frukost i rättande tid.
2. Denna gröt är kokt i en gryta
och ej i en skäppa
och därför är meningen att vi
ska äta oss väl mätta.
3. En sade; Gröten är kokt i mjölken av en ko
och inte av en kviga.
En annan svarade; Hade jag inte kunnat rimma bättre
än du,
hade jag hellre vetat tiga.

27 24

Grötrim forts.

4. Denna gröt är kokt i en gryta och ej i en båt.
En annan svarade; Och du rimmar som ettssjåp.

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per NILSSON
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

2525

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fåglarna (Stönjaren).

Stönjaren är en fågel, som tillhör ugglesläktet. Det är ej ofta, som den låter höra sig. Men när den låter höra sig går man emot någon stor olycka. Då skakade de gamla på huvudet, när de hörde stönjarens stönande läte. Sista gången, som stönjaren lät höra sig här i Andrarum, var 1913 och sen kom kriget. Stönjaren kallas även alkråka.

26 26

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gräsulven.

Gräsulven såg ut som en stor mask. Han hade ett huvud i varje ända. I ena ändan var det ett katthuvud i den andra ett hundhuvud. Gräsulven är mycket farlig, ty han biter. Han är omkr. 2 tum lång och grå till färjen.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

27 2

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fåglarna(ugglan).

Ugglan brågar olycka.Man säger ävenatt då ugglan
skriker blir det snart regn.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per Nilsson.
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

2828

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skausnuvan.

Skausnuvan är hålrövad. En gång då Drängarna voro ute och vaktade öken, tände de upp ett bål. Skausnuvan kom då fram och ville värma sig. En dräng tog då en hasselbrand och stack den i det ihåliga skrället. Då började hon skrika alldeles gruvligt. Drängarna förstodo då att skaumannen skulle komma och de hoppade på hästarna och redo hem.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Uppptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

29

541

En bortbyting.

I MAGLEHEM hade man en bortbyting. Han var alldeles vanskapt. Folket gick då till en klok gumma och frågade vad de skulle göra. "Giv honom, då ni slaktat, en korv, som är gjord av av ändtarmen. Den får ni ej göra ren. Lyssna så noga till vad han säger." --Folket gjorde, som kvinnan sagt. Bortbytingen fick korven till mörkesbrödet och de hörde honom säga; "Nu är jag så gammal att jag sett Maglehems orarsavhugget 2 gånger och uppvuxet 2, men jag har aldrig ätit sån pölsa". --Då förstod folket att det var en bortbyting och de gingo åter till den kloka gumman. Den sade då att de skulle koka en stor kittel med vatten. Så skulle de säga 3 gånger "jag kokar mitt barn". Då gav bortbytingen sig iväg genom skorstenen. Men de måste vara kvicka att hålla ett lakan under skorstenen, ty annars trillade deras eget barn i grytan.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

30 30

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreaturen.

Kunde man taga en orm före Valborgsmässafton
skulle man koka den levande och då spadet kallnat ge det åt
kreaturen. Då blevo de ej ormbitna under sommaren.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Per Nilsson
Bygg'et.

Uppptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1928.

31 31

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Linsådden.

Linnet såddes någon av de gamla linadarna.

Både mannen och kvinnan skulle hjälpas åt att så linet.

Det skulle vara både stål och ett ägg i såkorgen. När hö-
ren var sådd vände man upp ~~ock~~ ned på såkorgen och tog upp

3nävar jord och lade på korgbotten och så spottade man 3 gång-
er. Då de kommo hem skulle de ha äggrakaka, ty annars blev ej
hören kraftig.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1928.

32-32

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

Arbetslivet.

Man gjorde korgar av halm. Både stora och små. Halmkorgar hade man att lägga kardarna i, då man spann. Vidare användes de att förvara mjöl i. Halmen drogs genom ett hål i en trähylsa, så att halmbandet blev lika tjockt hela vägen. Man lade ett korsträde och sen virades halmen, man började med botten.

Kvastar av björkris användes att sepa inne med och vidjekvastar att sepa i ladugården med.

I Bygget fanns en hemmasmedja. Förr fanns en smedja på de flesta gårdarna. Stundom hade två nabor en tillsammans. Smeder ginge omkring och voro en tid på varje gård. 1-2 veckor på varje gård. Smederna gjorde dessutom knivar, som de sålde.

Albo hd.
Sk. Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1928.

33 33

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

Arbetslivet.

Träslöjd. "Ingen riktig dräng förrän han kunde göra en vagh"
Alla bönder vere slöjdkunniga. Verktyg fanns på varje gård och
en bra dräng hade alltid litet verktyg själv. Under de långa
vinterkvällarna slöjdade karlarna. Träskedar, träsker, tränaglar
o.s.v. Tränaglar gjordes i hundradevis och i olika storlekar.
Dessa användes istället för spik. Alla redskap gjordes hemma,
orдер, harvar, grepar, skyflar allt var av trä. Den som slöjdade
bäst på gården arbetade med slöjd även om dagen, men de andra
bara om kvällarna. Korgar flätades avenevidjer. Vildjegrenar
skuros om hösten, då barken växt fast. Man använde nämligen ba-
ra årsskott.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1928.

34

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

Gödselhögen.

Här i Bygget låg den i en stor håla. När den blev allt för stor körde man ut den. Hästgödslen användes alltid till potatis. Man gödslade i raderna. En satte och två lade i gödsel. Så brukade man göds-la den åker på vilken man skulle ha korn.

Annandag jul skulle man försöka att bära in gödselstacken i stallet hos nabon. Ofta gick dörren från drängkammaren ut till stallet. Den dörren brukade man lägga för så att drängen stundom fick krypa ut genom fönstret. Det var sådana ungdomar som ej varo med och rede Staffan, som hittade på sådana spratt.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Byggät.

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1928.

35 35

541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Häststallet.

Det fanns så gätt som alltid särskilt hästetall. Hästarna bundes med ålskinsgrimmer, som bönderna själva tillverkade. Inget spänne på dem utan de krängdes på huvudet. Från grimman gick ett likades hemmagjort grinskaft till krubban. Detta var gjort av skäktefall. En lång gemensam krubba för alla hästarna. Över krubban var en häck som hällde mot hästarna. I den fingo de hö och halm. Häcken stod så att smått hö föll ^{i krubban}. De stodo på fjocka ekplankor. Hästarna leddes alltid ut och vattnades.

En markväst var alltid upphängd i häststallet, ty då besvärades ej hästarna av maran. Markvars, en sjuklig gren på ett träd, en gren som är ovanligt mycket löv på,

Sk. Albo hd.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1928.

3636

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541

Kostallet.

Korna stode bundna två och två i varje bås. En brädvägg mellan de olika båsena. De stode alltid med huvudena mot väggarna, och så var det en gång i mitten. Korna voro bundna med träknäppor. En vriden trävidja trädde om knäppan och sen gick de n till en påle. Knäpporna voro hemmagjorda.

Man mågade bara på mornarna. Man strödde med smöle och boklöv. Boklöv räfsade man ihop och körde hem i massvis om efterhöstarna.

Korna finge foder 6 gånger. Kl. 1/2 5 mogenfoder. Sen mellanmål och kl. 11 "tredje gång". Kl. 12 middagsmål och vat-
ten. Kl. 4 åter ett mellanmål och så kvällsfoder, då folket skul-
le gå och lägga sig. Husen voro kalla, så korna måste ha att äta
jämt för att behålla värmen. Om mornarna finge de halm, nästa foder
var hö. Tredje gång finge de blandning av havrehalm och hö. Till
middag bara halm, mellanmålet på aftonen hö och slutligen till kväll

Köpstallet forts.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

37 37

bara råghalm. På framtiden (våren) då höet tagit slut, fingo de i stället för hö kokta malda revar (mesk), som slogs på hackelse. Blev det foderbrist på en gård, fingo grannarna hjälpa.

541

Korna ryktades aldrig utan när de fingo löss. Man mjölkade morgon och kväll, nykalvade kor även middag.

För att djuren skulle trivas, satte mandyvelstreck å (ett torrt pulver, som köptes på apoteken) i stolparna. Man borrhade hål och slog i dyvelstrecket, och sen en plugg i hålet. Lammen skulle om vårarna, när de började gå ute, ha en påse med dyvelstreck och vitlök. Ofta hade man stå under tröskeln till ladugården.

Då en ladugård byggdes skulle man stjäla ett föl för en nabo, och så gräva ner det levande under golvet. Då blev det tur, ty grimmarna vaktade ladugården för all skada. I Rugård hade man tagit ett föl i Järstorp och grävt ner levande i ladugården, hade Anders Nilsson far berättat.

Sk. Albo hä.
Andrarum
Anders Nilsson
Bygget.

Tröskningen.

Man hade en "toskeman" på varje gård. Man började att tröska så fort, som man hade fått in något. Drängen fick tröska tillsammans med toskemannen. Toskemannen skulle ha var 20-de skäppa. Han ville naturligtvis ha så mycket som möjligt och drev därför på. Drängen måste upp då toskemannen ville om mornarna. Man började senast kl. 4 men ofta ännu tidigare. Toska ette. In-de gingo ut fingo de en brödskiva och ensup brännvin. Det kallades morgonbröd. På det fingo de sedan stå sig tills frukosten kl. 8 fm. (vid daningen.) Man tröskade vid en liten tranlampa. När den ene slog ner slog den andre upp och det var på samma nek. Hade man en stor löge kunde man lägga fram ett 20 tal neker åt hängen. När de vere avtröskade band man upp långhalmen i klipper. Vårsädes-halmen bands ej upp utan den gick till "små halm" och till foder. Sädeshögen kallades för "dröse". När den blev för stor fick man

Tröskningen forts.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3939¹
541

göra uppehåll i tröskningen. Säden kastades från den ena ändan på lögen till den andra. Då man fejat upp de flesta agnar-na kastades den till den andra. Man fick prima säd och "baktags-säd". Innan säden kastades måste man skaka den sk. drösen genom ett rissel. Detta var gjort med hasselspånor till botten. Hål så stora att man kunde sticka ett finger genom dem. Till kastsovel hade man en liten träskoffa. På de stora gårdarna där man hade stor löge använde man långskoffa. En klippa var ungefär 3-4 neker. Dessa skulle redas. De kammades genom en träkan, ett trästycke med ett 10-tal pinnar i. Blott de sryvaste stråna tog man vara på, det andra gick till småhalmen. Det gick därför åt flera klipper till en långhalmskärve. Då säden mättes upp var bonden själv med. På de ras-ka gårdarna där man var främe med arbetet skulle man hava av-tröskat en månad efter jul. Det var något visst förknippat med sista slaget, men Anders Nilsson minns ej vad det var.

Man hade ej mera rast då man tröskade än när man åt och rasterna då berörde mycket på hur arbetssnål toskemannen var. Vid daningen omkr. kl. 8 åt man frukost. Den bestod vanligen av sill

Tröskningen forts.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

potatis och drickablandning. Middag hade man kl. 12. Potatis soppa, soppa som man fick av i flera dagar. Sen tröskade man tills det blev nermörkt. Ej vid lyse om kvällarna. Vårrågen voro voro råttorna mycket svåra vid, så den ville man ha avtröskad först. Den gård som blev sist med tröskningen blev litet utpekad. Den som ej är framme med arbetet i tid blir alltid omsnackad.

4040

541

Skin kompass .

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det var en gammal gubbe som Anders Nilsson sett dansa skin-kompass. Han lade två plejlar i kors på leagolvet. Han hoppade sedan med en fot i varje vinkel. Han fick ej stöta till eller nudda plejlarna. Det hela skulle gå mycket snabbt och så sjung han:

Den, som kan dansa skinkompass.

han skall dansa mycket raskt.

Ett två tre fyra och fem

Detta skinkompass kommer väl igen.

Det var en lek som kunde dansas när som helst på året.

Förekom ganska ofta men den var ej så lätt, ty den skulle gå

2
 Steno
 Ulles
 Andragium
 1928
 ad.
 n-
 1928
 Per. Ind. Per. Wilson
 Andragium

TRöskningen forts.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4/414

mycket fört. Föfverna skulle gå i takt med sången. Ordet plej-
ladans är det samma.

541

Lökatten.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När någon antingen det var ett barn eller en vuxen
kom och ställde sig i logdörren och tittade, så brukade toske-
mannen om han var en skälm fråga om de ville se lökatten. Sva-
rade han "ja", tog toskemannen plejeln om halsen på den nyfikne
och klände åt.

Sk. Albo hd.

Andrarum

Anders Nilsson
Bygget.

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1928.

42
541

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Mjölsorter.

Man använde ingen hel spannmål allt maldes. Både
råg korn och ärtor. Havre hade man mycket litet. Allt var sammalet.
När man skulle baka sött bröd sektade man litet med en grov sekt.
Ärtmjöl och kornmjöl blandades tillsammans och användes till bröd.

541
Sk. Albo hd.
Andrarum
Per Nilsson
Bygget,

43
Upptecknat av
Odle Thulin
Juli 1928.

541
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Arbetslivet. (Våren.)

Sexradigt korn var huvudsädesslaget. Man gödslade åkrarna om våren. Dragarna skulle ha av såkakan innan debörjade gå i jorden på våren. Såkakan, en brödkaka som gömts från julen. Folket, som varit med vid hörsådden, skulle ha äggakaka, stekt fläsk och filmjolk, då de kommo hem. Äggakaka, ty annars blev ej kraftig. Bonden sådde själv all sådden även linet.-- Något av julhalmen brändes och askan lades i såskäppan. Då blev det särskild kraft i sädeskornen. Det blev bäst skörd om det blåste sydlig vind, då man sådde.-- Mistorna i åkrarna berodde på att någon ovän sådde ut bovetesgryn, ty där de fulle kunde ingenting växa. Den, som sådde ut grynen, skulle läsa en trollformel.

När man sått färdigt, skulle alla på gården, drängar och pigor, ha en vilodag. "Seva sädöns". Den dagen fingo de

Arbetslivet. forts.

ej väckas p å morgonen, utan måste sova tills de själva vaknade. Den dagen skulle de också ha litet bättre mat.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

44
44
541

Rovlandet. Man flåhackde en bit, brände upp svären och bredde ut asken. Sen bredsåddes rovor (Törnips rovan, på bondspråk "skaleroovor"). Man hade alltid rovor på nyodling. Dessa rovor användes till föda och de voro nästan oundärliga.

Bevete odlades på sandmarker och mycket mager jord.

Trädan. Man hade alltid helträda. Den användes under sommaren till fårabete. Fram på sommaren bereddes den till rågsådden. Man plockade sten och körde den med årder (buaer.) .

Man sådde också råg på nyodlingarna. Varje bit, som skulle odlas måste flåhackas. En karl skulle haka en ruta om dagen. annars var han ej en hel karl. En rutavar 10 famnar i fyrkant. Efter männen kommo kvinnorna, som satte upp svären på kant för att den skulle torka. Sen brändes svären och man körde "nyhacket" med en årder, och sen sådde man råg. Rågen måste sås tunnt ty det blev flera skälkar efter vart korn.

Arbetslivet. forts.

445
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kreaturen. Kreaturen släpptes redan i april. Innan de släpptes skulle de ha litet av julhalmen, som man gömt. Då kunde inget otyg komma på dem, mjölkaharar, som stulit mjölken o. dyl. Stålar var ofta inslagat i tröskeln ofta så att det ej syntes. Kreaturen släpptes på fäladen. Ungkreaturen på den sämre. En kotäppa, en kalvhage. Man hade en vakthörs som var försedd med vallhorn. En hund följde pojken. Hunden föddes upp tillsammans med fåren under vintern, och sen var han med dem under sommaren, och då vågade ingen räv sig fram. ---Mjölkeskorna togs hem som kvällarna. Den vackraste blev skällko. Kreaturen fingo vara så länge de kunde. Hästarna fingo ofta vara ute hela vintrarna. De fingo leva av knoppar och ljung. Det var hästar av den gamla svenska rasen, som tålde att fara illa. Mot eväder kom de fram till husen och då fingo de litet halm och löv.

Svinen gingo ute året om, såvida det fanns ellan. Man tog in ett i sänder allt efter som man behövde och gödde till slakt. Bedar byggdes ute i skogarna som svinen kunde gå in i under näte.

Arbetslivet. forts.

4346

terna. Svinen voro märkta ,här i Bygget med "B.J.N." Alla kreatur som gingo ute längre tidmärktes. Kommo djur bort, lästes det upp i kyrkorna.

541

541 / LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2. Arbetslivet. (Slåtten.)

Här i Bygget budade man till slåtten, så att man blev många att hugga gräset. En kvinna skulle stränga efter 4 slätterkarlar. Man bytte hjälp. Terpare och husmän fingo en kaka bröd eller en bytta mjölk. Voro de många delades slätterkarlarna i två retar med en förman i varje. Bonden själv gick under arbetets gång omkring och slog upp "bära" ur flaskan åt förmännen. Gräset lades upp i strängar och var vädret vackert stackades det den tredje dagen. Höet skulle stackstå minst en vecka . Man gjorde vackra stackar, som inget regn bet på. Höet skulle stå och svettas ut. Sen kördes det in hökassar. Lassen vältes på gården. Man hade en särskild hölada. Det fanns inga loft i stallarna. Den i byn som blev färdig först var litet stor på det (jmf. julottefärden hem.).

Arbetslivet forts.

47

En ny dräng skulle vid slätten bjuda inträde i ett stop brännvin och sedan var han upptagen i kretsen och ej hatad längre.

541

Slättegillet. Man fick arbeta en dag och så fick man vara med om ett gille på kvällen och natten. Dans och mat vankades.

Lövet. Aske-, vidje-, björklöv bröts till fåren. Inga träd fälldes utan man böjde ner grenar. Lövet bands i kärvar. 20 kärvar en trave. Under vintern förvarades lövet högt uppe på en "gälle" för att det skulle hålla sig friskt. Fåren måste ha friskt foder, annars dö de.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

541